

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Stortinget
Utenriks- og forsvarskomiteen

Oslo, 16. november 2017

Uttalelse til Representantforslag 23S (2017-2018) fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Petter Eide og Karin Andersen om at Norge må utrede muligheten for å signere atomvåpenforbudet.

Det vises til henvendelse fra utenriks- og forsvarskomiteen av 26.10.2017 der Utenriksdepartementet bes om en uttalelse til det fremlagte representantforslaget.

Traktaten som forbyr kjernevåpen ble i FN i sommer vedtatt av 122 stater. Ingen kjernevåpenstater deltok i forhandlingene og ingen av dem stemte for traktaten. Norge deltok heller ikke. Til nå har 53 stater signert traktaten mens tre land har ratifisert. Norsk politikk på dette området må ses i lys av både den bredere nedrustnings- og ikke-spredningspolitikken og norsk NATO-medlemskap.

Regjeringens nedrustnings- og ikke-spredningspolitikk er forankret i Stortingets enstemmige vedtak av 26. april 2016. Videre nedrustning må skje innenfor rammene av Ikke-spredningsavtalen (NPT), der 191 land, inkludert kjernevåpenstater, har forpliktet seg til å bidra til kjernefysisk nedrustning. NPT er bærebjelken i internasjonalt nedrustningsarbeid. Vi må gjennom konkrete og praktiske tiltak hindre spredning til flere stater og til ikke-statlige aktører.

Målet er en traktat for generell og full nedrustning under streng og effektiv kontroll. Det finnes dessverre ingen snarveier til avskaffelse av kjernevåpen. Dette er tidkrevende arbeid. Et rettslig bindende rammeverk må komme som et resultat av dette langsiktige arbeidet. Og arbeidet må omfatte de statene som har kjernevåpen.

Norge har en bred nedrustnings- og ikke-spredningspolitikk. Norsk innsats for å nå en verden uten kjernevåpen bygger i tillegg til ovennevnte stortingsvedtak av 26. april 2016, også på Stortingets tilslutning til Stortingsmelding 27 (2007-2008), som slo fast at Norge skal *«Arbeide for en verden fri for masseødeleggelsesvåpen. En verden uten kjernefysiske, kjemiske og biologiske våpen vil være en tryggere verden. Veien dit vil måtte baseres på forpliktende og verifiserbare avtaler og omfatte alle land. Det vil nødvendigvis måtte ta tid å nå målet. Desto viktigere er det å komme i gang med nye og fremadskuende tiltak»*.

Regjeringen er opptatt av å videreføre det arbeidet Stortinget har gitt sin tilslutning til. Regjeringen er en pådriver for å få stanset fremstilling av spaltbart materiale for våpenformål

og bygge ned eksisterende lagre av slikt materiale. Regjeringen arbeider aktivt for ikrafttreddelsen av prøvestansavtalen (CTBT), og den slutter opp om initiativer for å redusere kjernevåpenenes rolle i sikkerhetspolitikken. Slike og andre praktiske tiltak er vesentlige for å legge grunnlaget for fremtidige reduksjoner av kjernefysiske arsenaler. Vinteren 2015/2016 ga regjeringen et betydelig bidrag til at atomavtalen med Iran kunne implementeres.

Kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning kan ikke ses isolert fra kjernefysisk sikkerhetsarbeid. Derfor er Norge også pådriver for å bygge ned eksisterende lagre, og for å begrense og fjerne bruken, av høyanriket uran (HEU) i sivil sektor slik at dette ikke kommer på avveie. I samarbeid med IAEA arrangerer Norge neste år en internasjonal konferanse om dette viktige temaet.

Verifikasjon er et nøkkelområde for å sikre at eksisterende avtaler etterleves og at nødvendig tillit bygges for nye reduksjoner i de kjernefysiske arsenalene. Verifikasjon er nå det mest konkrete området for nedrustningsarbeid internasjonalt. For å kunne nå en verden uten kjernevåpen er det avgjørende at stater som ikke har kjernevåpen får ta del i arbeidet med å kontrollere at nedrustningsforpliktelsene følges opp. Samtidig må denne kontrollen kunne utøves uten at sensitiv og gradert informasjon kommer på avveie. På norsk initiativ nedsetter FN nå en egen ekspertgruppe om temaet. Ekspertgruppen vil bestå av representanter fra 25 stater som vil se på hvordan man kan utvikle slike troverdige verifikasjonsmekanismer innenfor rammen av etablerte ikke-spredningsforpliktelser. Arbeidet skal munne ut i en rapport til FNs generalforsamling i 2019.

Norges samarbeider tett med Storbritannia, USA og Sverige om å utvikle teknologi og metodikk for å kontrollere at kjernevåpen faktisk blir ødelagt. Nylig gjennomførte de fire landene en krevende praktisk øvelse på en tidligere britisk atombase. Den har gitt oss ytterligere kunnskap om hvilke utfordringer vi står overfor og hvordan disse kan løses. Norge er også aktiv i det internasjonale partnerskapet for verifikasjon av kjernefysisk nedrustning.

NATOs råd behandlet i september forbudstraktaten og avga en uttalelse om den. I denne uttalelsen vises det til at et forbud som ikke omfatter de statene som har kjernevåpen ikke vil være effektivt, ikke vil bidra til en reduksjon av antallet våpen, og dermed heller ikke vil bidra til å fremme internasjonal fred og stabilitet. Tvert imot kan det lede til en splittelse i nedrustningsarbeidet i en tid hvor det er nødvendig med en enhetlig tilnærming til ikke-spredning. NATOs råd viser også til at man risikerer å undergrave NPT ved dette initiativet.

NATO forblir en kjernefysisk allianse så lenge land utenfor alliansen har kjernevåpen. Formålet er avskrekking, og kjernevåpen inngår som en del av det felles forsvaret av alliansen. NATOs råd uttaler at de allierte følgelig ikke kan støtte denne konkrete avtalen.

I likhet med NATOs råd anser regjeringen at Norge ikke kan slutte seg til forbudstraktaten uten å komme i konflikt med vårt NATO-medlemskap. Det er derfor ikke aktuelt for regjeringen å legge frem en sak for Stortinget om norsk ratifikasjon av FN-traktaten som forbyr kjernevåpen. Sveriges gjennomgang av denne vil ventelig vare over ett år. Gjennomgangen vil vurdere konsekvensene av en tiltredelse for Sveriges nedrustnings- og ikke-spredningspolitikk, Sveriges bi- og multilaterale sikkerhetspolitiske samarbeid, samt traktatens forhold til andre internasjonale avtaler. Videre vil gjennomgangen drøfte eventuelle behov for tilpasning av svenske lover og retningslinjer traktaten vil kunne forutsette, og hvilke muligheter som fins for å trekke seg fra traktaten. Gjennomgangen vil være rådgivende for den svenske regjeringen. Det italienske parlamentet har bedt den italienske regjeringen om å fortsette sitt arbeid for en verden uten atomvåpen, med utgangspunkt i Ikkespredningsavtalen (NPT). Parlamentet ber regjeringen se på hvilke forpliktelser Italia har

overfor NATO og andre allierte, og vurdere om, innenfor denne konteksten, det er mulig å signere traktaten. Det kan for øvrig bemerkes at Italia i FN-sammenheng konsekvent har tatt avstand fra traktaten.

Vårt felles mål er en verden uten kjernevåpen. Forutsetningen for dette er en nedrustningsprosess der også kjernevåpenstatene er med. Et forbud uten støtte fra noen av de landene som faktisk har slike våpen bidrar dessverre ikke til å fjerne et eneste kjernefysisk stridshode. Regjeringen vil aktivt videreføre Norges linje i nedrustnings- og ikke-spredningsarbeidet med sikte på gjennomføringen av NPTs forpliktelser, og være en pådriver for nedrustning internasjonalt gjennom konkrete og effektive tiltak.

Med vennlig hilsen

Ine Eriksen Søreide